

БЕОГРАД - На данашњи дан 1988. године умро је српски глумац Павле Вуисић. Орсон Велс га је описао као: "вулкан глуме, живота и снаге". Већ у првом филму "Чудотворни мач" Војислава Нановића 1950. наметнуо се необично снажном глумачком личношћу, која је потом обележила више од 100 филмова и мноштво ТВ серија и драма, попут култне "Шешир господина Вујића". Филмови: "Ко то тамо пева", "Сећаш ли се Доли Бел?", "Маратонци трче почасни круг", "Хајка", "Кампо Мамула", "Дим", "Мачак под шлемом", "Парче плавог неба", "Жеђ", "Хороскоп", "Инспектор", "Сам", "Погон Б", "Кад чујеш звона", "Догађај", "Коњух планином".

Данас је среда, 1. октобар, 274. дан 2025. До краја године има 91 дан.

1207 - Рођен је енглески краљ Хенри III, који је ступио на престо у деветој години, пошто је погинуо његов отац Џон, назван Џон Без Земље, али је стварно почео да влада тек 1234.

1684 - Умро је француски писац Пјер Корнеј, творац класичне француске трагедије. Писао је и комедије, религиозне поеме, пригодне песме и позоришне књижевно-теоријске списе. Дела: трагедије "Сид", "Хорације", "Сина", "Полиект", "Родогин", "Никомед", комедија "Лажљивац".

1754 - Рођен је руски цар Павле I Петровић Романов, наследник Катарине Велике. По доласку на власт 1796, с циљем заустављања идеја Француске револуције, увео је Русију у "Другу коалицију" с Енглеском и Аустријом против Француске. Послао је руску војску под командом генералисимуса Суворова у Италију и Швајцарску и она је 1798. и 1799. извојевала више победа над француским трупама. Разочаран пасивношћу Енглеске, измирио се 1800. с "Првим конзулом" Француске Наполеоном Бонапартом и прекинуо дипломатске односе с Лондоном. Честим сменама чиновништва и спутавањем дворске клике, окренуо је против себе официре који су 1801. организовали заверу и убили га.

1795 - Белгија, до тада под влашћу Хабзбурга, припојена је Француској.

1800 - Шпанија је тајним споразумом Француској вратила Луизијану. Француска колонија Луизијана коју су САД купиле 1803. обухватала је територије више садашњих америчких савезних држава.

1865 - Рођен је француски композитор и музички критичар Пол Дика, професор Париског конзерваторијума, чије су композиције инспирисане класичном традицијом и обогаћене утицајем касноромантичара и импресиониста. Дела: оркестарски скерцо "Чаробњаков ученик", опера "Аријадна и Плавобради", кореографска поема "Пери".

1870 - У бици код Седана у Француско-пруском рату заробљен је француски цар Наполеон III, а Француска је три дана потом поново постала република. Наполеон III је остатак живота провео у изгнанству у Енглеској.

1878 - У Нишу је почела да ради гимназија. Влада Кнежевине Србије на основу Указа Краља Милана Обреновића (тада кнеза) донела је 27.09.1878. одлуку о оснивању Гимназије у Нишу. Била је то прва школа тог ранга у новоослобођеним крајевима тадашње Србије. Спровodeћи одлуку владара, Министарство просвете и црквених дела у Ниш је, као прве наставнике новоосноване гимназије, послало Светозара Атанацковића, Димитрија Алексијевића и Милана Јевтића. Наставу је тада похађало укупно 48 ученика, у 2 одељења. Од септембра 1879. у тој школи радио је и Стеван Сремац, који је тадашњи Ниш овековечио у својим делима, па је 1951. Гимназија названа по њему.

1904 - Рођен је амерички пијаниста руског порекла Владимир Хоровиц, један од највећих мајстора клавира у историји музике. Совјетски Савез је напустио 1925, а кад се први пут вратио 1986. одржао је тријумфалне концерте у Москви и Лењинграду (Санкт-Петербург).

1914 - Турска је као савезница Централних сила у Првом светском рату затворила Дарданеле за бродове земаља Антанте.

1918 - Предвођени енглеским пуковником Томасом Лоренсом, познатим као Лоренс од Арабије, Арапи су уз помоћ Британаца, у Првом светском рату преотели Дамаск од Турака.

1924 - Рођен је амерички државник Џејмс Ерл "Џими" Картер, председник САД од 1977. до 1981.

1924 - Први пут се огласио Радио Београд, тада као девета радио-станица у Европи. У прво време програм је емитован уторком, четвртком и суботом, а доцније свакодневно.

1928 - У Совјетском Савезу је проглашена прва петолетка (почетак реализације петогодишњег плана) са циљем повећања индустријске и пољопривредне производње.

1936 - Генерал Франциско Франко проглашен је у Бургосу за шефа државе и врховног команданта шпанске војске (монархистичке) с чином генералисимуса.

1938 - Немачка армија је ушла у Чехословачку и окупирала Судете после Минхенског споразума Немачке с Великом Британијом и Француском.

1943 - Савезници су после једномесечне битке у Другом светском рату заузели Напуљ.

1946 - Међународни војни суд у Нирнбергу је после десетомесечног процеса осудио на смрт вешањем 12 немачких нацистичких главешина због ратних злочина у Другом светском рату, тројицу на доживотну робију, а четворицу на затворске казне од 10 до 20 година.

1949 - У Пекингу је проглашена Народна Република Кина под вођством Мао Цедунга, што је била последица коначне победе у грађанском рату комунистичког покрета, над

националистима Чанг Кај Шека, који је тада избегао на Тајван.

1957 - Умро је српски биолог и физиолог Иван Ђаја, професор Универзитета, члан Српске краљевске академије. Био је почасни доктор Сорбоне и дописни члан Француске академије. Истраживањима физиологије дубоко охлађеног организма стекао је светски реноме. Један је од оснивача хипотермије. Основао је 1910. прву катедру за физиологију код нас. Објавио је сам или са сарадницима више од 200 научних радова. Дела: "Основи физиологије" (први српски уџбеник физиологије), "Од живота до цивилизације", "Поглед у живот", "Експериментално тражење енергетичке основе у живих бића", "Основна биолошка енергија и енергетика кваса", "Биолошки листићи", "Путописи".

1960 - Проглашена је независност најмногољудније афричке земље Нигерије, која је до тада била британска колонија.

1965 - Индонезанска армија под вођством генерала Сухарта скршила је покушај државног удара, после чега је уследио немилосрдан обрачун с Комунистичком партијом Индонезије, оптуженом за покушај удара.

1979 - Зона Панамског канала је после 70 година под контролом САД формално предата на управу Панами.

1982 - Вођа десничарске Хришћанско-демократске уније Хелмут Кол постао је шести канцелар Западне Немачке, наследивши социјалдемократу Хелмута Шмита.

1988 - Михаил Горбачов је постао председник Президијума Врховног совјета Совјетског Савеза уместо Андреја Громика, пензионисаног дан раније.

1989 - Данска је дозволила бракове хомосексуалаца. Тиме је она постала прва земља у којој је таква могућност легализована.

1995 - Велика Британија је напустила традиционалне мере за дужину и тежину успостављене 1812. Километар, метар, сантиметар, литар, килограм и грам заменили су миљу, јард, фит, инч, галон, пинту, либру, фунту и унцу.

1997 - Израел је ослободио вођу палестинских исламских терориста и оснивача терористичке организације "Хамас" шеика Ахмеда Јасина и на основу споразума с Јорданом депортовао га је у јорданску престоницу Аман.

1999 - У Индонезији је сазвана прва демократски изабрана скупштина од 1955.

2005 - У терористичким нападима тројице бомбаша самоубица на индонежанском острву Бали погинуло је 20 особа, а рањено више од сто.

2006 - Израел је повукао последње војнике из Либана, испунивши тиме кључни захтев у договору о прекиду ватре којим је окончан једномесечни рат у Либану уперен против герилаца Хезболаха. У јужном Либану је распоређено више од 5.000 припадника мировних снага Уједињених нација (УНИФИЛ) и 10.000 либанских војника.

2007 - Умро је Ал Ертер, четвороструки олимпијски шампион у бацању диска. Ертер који је златне олимпијске медаље освојио у Мелбурну 1956, Риму 1960, Токију 1964. и у Мексико Ситију 1968. године, био је једини који је, уз Карла Луиса, успео да победи на четири узастопне Олимпијаде, и једини је олимпијац који је приликом сваког освајања злата обарао олимпијске рекорде. По завршетку атлетске каријере посветио се апстрактном сликарству.

2008 - Умро је Борис Јефимов, карикатуриста. Био је сатиричар, илустратор, пропагандиста, родоначелник једног правца совјетске карикатуре. Омиљени Стаљинов карикатуриста године 1945. у својству специјалног дописника совјетске државне агенције, присуствовао је Нирнбершком процесу.

2012 - Преминуо је Ерик Хобсбаум, историчар и истакнути мислилац. Рођен у Александрији као син Британца и Бечлијке, школовао се у Бечу. Живео је у Немачкој а

затим је емигрирао у Британију. Предавао је у лондонском Биркбек колеџу, а као гостујући професор широм света. Најпознатији је по вишеструко награђиваној књизи "Време екстрема" преведеној на чак 40 језика, чија је тема историја 20. века. Светску славу стекао је тротомном историјом 19. века: "Тхе Аге оф Револутион: Еуропе 1789-1848", "Тхе Аге оф Цапитал: 1848-1875" и "Тхе Аге оф Емпире: 1875-1914". Као заљубљеник у џез, поред свега другог, редовно је писао џез критике за часопис "Њу Стејтсмен", под псеудонимом.

2013 - Њујоршка оперска кућа (New York City Opera) објавила је да престаје с радом, након 70 године постојања. Њујорк сити оперу основао је градоначелник Фјорело ла Гвардија 1943. с циљем да оперу учини доступном што широј публици по разумним ценама. Последња представа куће која је објавила стечај била је опера "Ан Никол" енглеског композитора Марка Антонија Тарниџа.

2014 - Преминуо је Александар Поповић, оријенталиста, пионир изучавања послеосманског ислама на Балкану, академик. Дипломирао је оријенталну филологију у родном Београду а школовање наставља на Високој школи за живе оријенталне језике у Паризу. Докторирао је 1965. историју ислама на Париској Сорбони а 1985. брани други (државни) докторат из исламистике на Универзитету Провансе у Марсељу. Био је директор за студије Источне Европе и турско подручје у Националном центру за научна истраживања, професор на катедри за ислам на Балкану у постотоманском периоду и у Школи за високе студије друштвених наука Сорбона III и један од уредника Велике енциклопедије ислама. Дела: "Ali b. Muhammad et la revolte des esclaves a Basra", "La revolte des esclaves en Irak au III-IX siecle", "L'Islam balkanique, Les musulmans du sud-est Europeen dans la periode post-ottomane", "Les musulmans yougoslaves (1945-1989)".

2017 - У нападу ватреном оружјем на фестивалу кантри музике "Rut 91 harvest", у Лас Вегасу, убијено је 59 особа, укључујући нападача који је извршио самоубиство, а 851 је рањена или повређена. Нападач Стивен Педок пуцао је са 32. спрата оближњег хотела. Полиција је у соби из које ја Педок пуцао пронашла чак 23 комада оружја. Мотив никада није расветљен.

2017 - У Каталонији је одржан референдум о независности, на којем се велика већина изашлих изјаснила за осамостаљење те регије. Референдум који је званични Мадрид претходно прогласио нелегалним игнорисала је међутим већина грађана Каталоније који имају право гласа.

2017 - Женска одбојкашка репрезентација Србије освојила је прво место победом над селекцијом Холандије у финалу Европског првенства у Бакуу, Азербејџан.

2018 - Преминуо је Шарл Азнавур, француски шансоњер. Дете јерменских имиграната, у младости се бавио глумом. Започео је писањем поезије. Поступно се пробијао као аутор текстова и певач, током четрдесетих и педесетих. И њему, попут неколицине других шансоњера, помогла је Едит Пјаф, иако је на самом почетку његове каријере била уздржана. Шире је запажен 1953. током турнеје по Мароку, да би две године доцније постао међународна звезда. Године 1966. продао је више од милијун плоча.

2022 - На стадиону Канџурухан у месту Кепањен, источна Јава, Индонезија, у нередима и стампеду погинуло је најмање 135 лица а 583 особе су повређене. Након утакмице навијачи Ареме, пошто је домаћи тим изгубио, изашли су на терен и напали полицију и играче противничке Персебаје. Пошто је полиција употребила сузавац дошло је до стампеда, масовног гажења и гушења. Била је то најсмртоноснија фудбалска катастрофа у Азији, односно трећа по броју жртава у историји фудбала уопште. 2024 - Израелска војска започела је ограничену инвазију на Либан. Одмах је саопштено да ИДФ неће ићи на Бејрут, нити уопште у градове, те да ће копнена операција бити "најкраћа могућа". Циљ је био демонтажа и уништење инфраструктуре Хезболаха. Портпарол ИДФ Хагари казао је да је копнена акцију предузета да би се обезбедило да свих 60.000 Израелаца могу да се "безбедно врате у своје домове у северном Израелу".

2024 - Израелска војска започела је ограничену инвазију на Либан. Одмах је саопштено да ИДФ неће ићи на Бејрут, нити уопште у градове, те да ће копнена операција бити "најкраћа могућа". Циљ је био демонтажа и уништење инфраструктуре Хезболаха. Портпарол ИДФ Хагари казао је да је копнена акцију предузета да би се обезбедило да свих 60.000 Израелаца могу да се "безбедно врате у своје домове у северном Израелу".

(Танјуг)